

KÖNYVSZEMLE

Dróth Júlia (szerk.)
**Gépiesség és kreativitás
a fordítási piacon
és a fordításoktatásban**

Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2018. 196 p.
ISBN: 978-963-414-439-7

A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán immár hagyományának számít a tél végi fordításoktatási szakmai nap (amely 2000-ben a gödöllői Szent István Egyetemen indult), amely a hazai fordítóképző intézmények oktatóinak, hallgatóinak, fordításkutatóinak, gyakorló fordítóknak és fordítóirodáknak biztosít jó hangulatú, baráti légkört a lehetőséget a szakmai eszmecserére.

A kötet a 2017. február 10-én tartott szakmai napon elhangzott előadások alapján készült tanulmányokat tartalmazza, és hűen tükrözi a hazai fordítóképzés sokszínűségét, bemutatja az oktatásban használt kreatív módszereket, illetve fórumot biztosít a szakma, azaz a fordítóirodák képviselőinek is.

A fordítói szakma és így a fordítóképzés is számos kihívással szembesül napjainkban, ezek egyike a gépi fordítás elterjedése. Ami néhány éve még tudományos fantasztikumnak számított, mára a fordítóirodák és így a gyakorló fordítók életében is mindennapi realitás lett. Sok fordítást oktató kolléga éppen a korábbi fordításoktatási szakmai napokon szembesült ezzel, annak ellenére, hogy a gépi fordítás a nyelvészeti fordítástudomány alapműveiben is közeli valóságként jelent meg (Catford 1965).

A gépiesség és kreativitás kérdése a fordítást a mai napig meghatározó dilemmák egyike; Horatius és Cicero óta szembesülünk a szó szerinti vagy rutinszerű (*verbum de verbo*) és a szabad vagy kreatív (*sensum de sensu*) fordítás (Bassnet 1991: 44) közötti ellentéttel, amelyet Andrew Chestermann az

öt fordítási mém egyikének tekint (Chestermann 1997).

A jelen kötet szerzői öt tematikus egységbe rendezett tanulmányaikban reflektálnak a kötet címében feltett központi kérdésre.

A Dróth Júlia szerkesztői előszavát követő első tematikus szakasz *A fordítóképzés típusai és szintjei* címet viseli. Sepsi Enikő tanulmánya a házigazda intézmény fordítóképzését mutatja be, amely a BA- és MA-szinten, továbbá szakirányú továbbképzésként is jelen van a Kar életében. A tanulmány második részében a szerző a műfordítás közösségi fordítás formájában megvalósított gyakorlata során szerzett tapasztalatait osztja meg az olvasókkal.

Kóbor Márta és Lehmann Magdolna tanulmányának első szakasza a hazai fordítóképzés szintjeit és típusait mutatja be, összehasonlítva a magyar rendszert a nemzetközi felsőoktatás fordítóképzéseivel. A tanulmányban azt is vizsgálják, hogy milyen hasonlóságok és eltérések vannak a különböző képzések helyi tantervei között, majd a képzések integrálási lehetőségeit tekintik át.

A második tematikus egység a Műfajok és feladattípusok a fordítóképzésben címet viseli.

Négy nagyon inspiráló tanulmány került ebbe a kötetrészebe, mind a négy kiválóan hasznosítható és továbbgondolható javaslatokat, tippet ad a gyakorló oktatóknak.

Ugrin Zsuzsanna a multidiszciplináris szakfordítóképzésben oktatók számára nyújt segítséget; ezekben a képzésekben a szövegválasztás alapja a műfaji alapú megközelítés lehet.

Ennek segítségével mind az oktatók, mind a hallgatók rendszerben láthatják az egyes területek szakszövegeit, ami megkönnyítheti a fordítási stratégiák megválasztását is.

Balogh Dorka tanulmánya egyrészt felhívja a figyelmet a műfajok és szövegtípusok

tudatosításának fontosságára a jogi szakfordítóképzésben, másrészt összefoglalja a képzésben használható szövegek kiválasztásának szempontjait. Továbbá bemutat néhány, a kiválasztott szövegekhez kapcsolható feladatot, illetve segítséget nyújt azoknak az oktatóknak is, akik jogi végzettséggel nem rendelkező, fordítószakos hallgatók számára tartanak jogi szakfordítás kurzust.

Horváth Ágnes az egészségtudományi írott műfajokat mutatja be tanulmányában, majd a különböző szövegek elemzéséhez ad támpontokat. Ezek után a különböző műfajú szövegekhez (pl. betegségleírások, betegájékoztatók) tartozó feladattípusokat és fordítási instrukciókat mutatja be.

Horváth Géza tanulmányában a műfordítás és a szakfordítás különbségeit és hasonlóságait tekinti át, majd az örök „szó szerint vagy szabadon” dilemma háttérét tekinti át a fordításról való gondolkodás történetében Szent Jeromostól Kosztolányi Dezsőig. Ezután ismerteti a műfordítás folyamatát, majd a műfordításhoz kapcsolódó nehézségek és csapdák közül villant fel néhányat (címek, beszélő nevek, ortográfia, szleng).

A kötet harmadik tematikus egysége a modern technológia szerepét és megjelenését vizsgálja a fordítóképzésben és a fordításkutatásban.

Robin Edina és Szegh Henriett a Pannónia Korpuszprojektet mutatják be tanulmányukban, majd az audiovizuális fordítás típusait veszik számba. Ezután a Pannónia korpusz felépítését mutatják be, ezt követi a korpuszon belüli audiovizuális alkorpusz bemutatása. Végül a korpusz felhasználhatóságáról és a hozzá kapcsolódó kutatási lehetőségekről tesznek említést.

Zolcer Péter az audiovizuális fordítás, ezen belül a feliratozás mint tantárgy gyakorlati tapasztalatairól és megvalósíthatóságáról ír. Érvel a projektmunka hasznossága mellett az audiovizuális fordítást oktató órákon, bemutatja egy feliratozási kurzus tantárgyszerkezetét, és részletesen ismerteti a feliratozás tantárgy keretében használható különböző

feladattípusokat, illetve a feliratokhoz kapcsolódó nyelvórai feladattípusokat.

Juhász-Koch Márta az audiovizuális fordítás másik műfaját, a hanglámondást vizsgálja. A műfaj elméleti bemutatása után saját vizsgálatai alapján ismerteti a stúdiók hanglámondással kapcsolatos elvárásait, és a munkafolyamat főbb kihívásait. Végül áttekinti a hanglámondás fordításának oktatását.

Ugrin Zsuzsanna tanulmányában a Google Drive fordítóképzésben betöltött szerepéről ír. Részletesen bemutatja a Google Drive alapfunkcióit, majd kitér a Google Drive azon lehetőségeinek bemutatására, melyek segíthetik a hallgatók felkészítését a fordítási feladatok minél alaposabb elvégzésére. Végül az előnyök mellett a kockázatokat is számba veszi.

A negyedik tematikus egység a fordítást támogató szoftvereket veszi górcső alá a fordításoktatás szemszögéből.

Kovács Tímea két új fordítási feladat, a transzkreáció és a szoftverlokalizáció, illetve egy marketing célú írás, a copywriting definícióját adja meg. A definíciók mellett számos példát is ad ezekre az új feladatokra, illetve megvizsgálja, hogy milyen nyelvi és nem nyelvi kihívásokkal szembesül a fordító ezen feladatok elvégzése során.

Urbán Miklós egy nagyon különleges feladatra vállalkozik, amikor a CAT-eszközök használatának előnyeit mutatja be műfordítások során. Arra a következtetésre jut, hogy a CAT-eszközök megfelelően használva a műfordítások elkészítésében is sokat tudnak segíteni.

K. Papp Éva tanulmányában arra a kérdésre keres választ, hogy milyen fordítókra van szükség az iparszerű fordításhoz és a reklámszövegek és marketinganyagok kreatív adaptációjához. A munkafolyamatok jellegzetességeinek bemutatása után a szerző bemutatja azokat a fordítói tulajdonságokat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek ehhez a munkához.

Gál-Berey Tünde és Gényi András a szoftver- és weboldal-lokalizáció példáján

keresztül mutatják be az új környezetben szükséges speciális fordítói készségeket és kompetenciákat, amelyeket nem feltétlenül fed le a hagyományos fordítóképzés.

Az ötödik tematikus egység a szakmai közösségek szerepét vizsgálja a továbbképzés szolgálatában.

Wagner Veronika a SZOFT-ot, azaz a Szabadúszó Fordítók és Tolmácsok Egyesületét mutatja be, majd kitér azokra a készségekre, amelyeket a szabadúszó nyelvi szakembereknek folyamatosan fejleszteniük kell. Ezek után bemutatja, hogy mit tesz az egyesület a tagok önfejlesztésének és a tudásmegosztásnak érdekében. A képzőintézmények számára különösen érdekes lehet az egyesület *Language Industry Monopoly* nevű társasjátéka, amelynek segítségével a játékosok életszerű kommunikációs helyzeteket gyakorolhatnak.

A kötet zárótanulmánya Klaudy Kinga professzorasszonynak a 2017-es szakmai napon elhangzott zárszavának írott változata.

Összegezve a kötet átfogó képet ad a gépiesség és kreativitás szerepéről a fordítási piacon és az oktatásban. Sokszínű, inspiráló tanulmányait haszonnal forgathatják a fordító szakos hallgatók, fordítást oktatók, gyakorló fordítók és minden, a nyelvek és a fordítás iránt érdeklődő is.

IRODALOM

- Bassnett, Susan. 1991. *Translation Studies. Revised Edition*. London: Routledge.
- Catford, 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: Oxford University Press
- Chesterman, Andrew. 1997. *Memes of Translation. The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: John Benjamins.

Bakti Mária

Pieniżek, M. & Štěpáník, S. (Eds.).
Teaching of national languages in the V4 countries
 Prague: Faculty of Education of Charles University, 2016. 177 p.
 ISBN 978-80-7290-926-1

Eredetileg a Visegrádi Együttműködés alapvető célja a demokrácia védelme és a gazdasági fejlődés. A megállapodás létrejötte óta számos sikert értek el a tagországok e két területen. Legeredményesebb vállalkozásuk azonban mégis a Nemzetközi Visegrádi Alap, mely által a kultúra, a tudományok és az oktatás területe is kiemelt figyelmet kapott. E monográfia is a Videgrádi Alap támogatásával jött létre, mellyel a Visegrádi Négyek ismét bebizonyították, hogy milyen sikereket érhetnek el együtt. A könyv kiadója ugyan a Károly Egyetem Nevelés- és Oktatástudományi Kara, helyszíne pedig Prága, mégsem egy egyedüli cseh kutatásról van szó. A tanulmány a négy tagország négy egyetemének közös szerzeménye. A szerzők nemcsak egyetemi kutatók, akad köztük költő, szerkesztő, középiskolai tanár és angolnyelv-tanár is. Lehet, hogy érdeklődésük különbözik egymástól, céljuk azonban ugyanaz mindenkinek a könyvben; a közép-európai fiatal generációk nemzeti identitásának kialakítása, megőrzése és erősítése. Ehhez a minőségi, intézményes anyanyelvi nevelés kulcsfontosságú szereplő minden országban. Kutatásukban az általános- és középiskolai anyanyelvi tantárgyak tartalmi szabályozásának dokumentumait és tanítási gyakorlatát veszik górcső alá, s készítenek egy elemző-összehasonlító vizsgálatot a tagországok között. A lengyel–cseh–magyar–szlovák csapat célja egy olyan tanítási modell megtervezése, mely optimális lenne a régióban való alkalmazásra.

A könyvet az oktatási szektor minden szereplőjének ajánlom, de leginkább azoknak a hallgatóknak, akik pedagóguspályára készülnek. Külön értéke a műnek, hogy angolul íródott. Az 'oktatási rendszer' szakkifejezései szinte mind megtalálhatók benne, így kötele-